

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Михайлова Грозева,
Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания (ИБЕИ), БАН

ОТНОСНО: конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” по професионално направление 4.3. Биологически науки, научна специалност Зоология на безгръбначните животни – ентомология, за нуждите на БФ на СУ „Св. Кл. Охридски“

В конкурса за академичната длъжност “доцент” по професионално направление 4.3. Биологически науки, научна специалност Зоология на безгръбначните животни – ентомология, за нуждите на БФ на СУ „Св. Кл. Охридски“, обявен в бр. 5/17.01.2025 г. на ДВ, се е явил единствен кандидат – гл. асистент д-р Илия Владимиров Гъонов – служител в БФ на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Илия Гъонов е роден на 03.07.1976 г. През 2002 г. защитава с отличен успех дипломна работа по магистърската програма „Биология и химия“ в БФ на СУ “Св. Кл. Охридски”. През 2016 г. защитава успешно дисертация на тема „Видов състав, биологични особености и разпространение на видовете от Fulgaromorpha (Insecta, Hemiptera) в България“. Основните научни интереси на д-р Гъонов са в областта на ентомологията, биоразнообразието, конзервационната зоология, биологичните инвазии и кибертаксономията.

За участие в обявения конкурс д-р Гъонов е представил всички изискуеми документи. В конкурса той участва с 23 публикации, разпределени както следва: *по показател В* „Научни трудове в издания, реферирани и индексирани в световноизвестните бази данни с научна информация (Web of Science и Scopus) с равностойността на хабилитационен труд“ – 8 публикации и 130 точки (при изискуеми 100); *по Показател Г* „Научни публикации в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Web of Science и Scopus), извън хабилитационния труд“ – 15 публикации и 243 точки (от изискуеми 200). Според справката, приложена от кандидата, 3 статии са в Q1, 9 в Q2, 7 в Q3 и 4 в Q4.

Тъй като статиите на кандидата, публикувани в *Historia naturalis bulgarica*, *Ecologica Montenegrina* и *Travaux du Museum Natural d’Historare Naturelle “Grigore Antipa”* попадат в групата „публ. в издание със SJR без IF“, които се оценяват с 10 точки, се налага редукция на броя точки по изпълнението на Минималните национални изисквания за професионално направление 4.3. Биологически науки, и вместо 145 точките по Група В са 130, а по Група Г – 243 (вместо 263), но и при този брой, научната продукция на кандидата покрива и надхвърля Минималните национални изисквания. Кандидатът е представил списък на 49 участия в научни форуми, от тях 34 в чужбина, останалите у нас.

В 9 от представените публикации д-р Гъонов е първи, а от тях в 4 публикации е единствен автор, което е доказателство за неговата водеща роля в тези изследвания. Индикатор за комплексност на изследванията и умения за работа в екип е фактът, че голяма част от публикациите са в съавторство с колеги както от СУ, така и с колеги от различни звена на БАН – НПМ, ИБЕИ, ИГ, и множество колеги от чужбина.

Представените по конкурса научни трудове имат оригинален характер и по-важните научни приноси в тях са разделени от кандидата на две основни групи съгласно минималните национални изисквания (група В и група Г): 1) приноси по хабилитационния труд (в случая - статии, приравняващи се на хабилитационен труд); 2) приноси извън т.н. хабилитационен труд. В първата група са включени 8 публикации, реферирани и индексирани в световноизвестните бази данни с научна информация (Web of Science и Scopus), публикувани съответно в списания с Q2 (5), и Q3 (3), които

са обединени от обща тематика – изследвания, посветени на различни аспекти от таксономията, морфологията, биологията, екологията и биоакустиката на цикади от инфраразред Cicadomorpha, с особено внимание към интродуцираните/инвазивни видове, а във втората – 15 публикации, съответно в Q1 (3), Q2 (4), Q3 (4) и Q4 (4). Представените резултати са рецензирани и оценени от рецензенти и редактори на авторитетни списания, и може да бъдат разделени на няколко основни направления:

- *Таксономични и морфологични* – описан е нов за науката вид от България с микрофотографии, диагноза и ключ на европейските видове от този род; описана е фосилна находка на цикада от Сатовча (Зап. Родопи) от Среден Миоцен; на базата на COI и Cytb е предложена филогенетична схема на сем. Aphalaridae (Psylloidea); показано е, че на база съчетаване на ДНК баркодове, морфологични данни и хранителна специализация може да се прави надеждно таксономично разграничаване на видовете;
- *Молекулярни* – в генетично изследване на българските видове от сем. Aphalaridae (Psylloidea) са представени 80 секвенции по COI и Cytb за 25 вида, основно от България, като за 15 от видовете това са първите ДНК-баркодове. Изработени са нови праймери за случаите, когато стандартните ДНК праймери са оценени като неприложими, които ще могат да се използват в бъдещи изследвания. Установено е, че Cytb има по-висока междувидова дивергенция в сравнение с COI, и позволява по-точно идентифициране на видовете от тази група. Чрез секвениране на 16S rRNA са изследвани ендосимбионтните прокариоти на видове от род *Diaphorina* (Psyllidae), близки до *D. citri*;
- *Фаунистични* – установени са значителен брой нови за фауната на България таксони, между тях един интродуциран азиатски вид; също така са установени нови паразитоиди, специализирани по цикадови, и още 5 вида от един вече известен за България род. На базата на многогодишно (съотв. 16 и 25! години) изследване са картирани 17 вида пенници и 16 вида пеещи цикади, като за всеки вид е представена карта на разпространение в страната, посочени регионални синоними, литературни и нови данни за разпространението им, както и анализ на височинното и пространствено разпределение.

Принос към изучаване биоразнообразието на Малтийския архипелаг е установяването за първи път в Малта на западносредиземноморския вид *Duilius bipunctatus* (Auchenorrhyncha: Cixiidae), който се смята за изключително рядък, по *Tamarix africana* (Caryophyllales, Tamaricaceae) в плътна популация. Трибусът Duiliini е нов за Малта. Друг вид, установен за първи път от Малтийските острови, е *Agonoscena cisti* (Psylloidea, Aphalaridae) по различни видове кукич (*Pistacia*). Този вид е установен като нов и за Албания. За България са установени за първи път 9 вида от Psylloidea, а *Craspedolepta conspersa* е установена за първи път от Чехия.

Чужди и инвазивни видове – за първи път за България и Турция е установен инвазивният северноамерикански вид *Acanalonia conica* (Fulgoromorpha, Acanaloniidae); за първи път в Западна Палеарктика (в Истанбул) е установен инвазивният азиатски вид *Ricania shantungensis* (Hemiptera, Fulgoromorpha, Ricaniidae).

Освен върху хемиптерите, изследванията са проведени и върху разнообразието на някои твърдокрили в Турция и България.

- *Изследване на биологията и екологията* – определени са основни и допълнителни хранителни растения за няколко от изследваните видове –

изясняването на пълния хранителен спектър на инвазивните видове е важно при определяне на евентуални мероприятия по растителна защита. Изказано е предположение, че циксиидите се развиват много рано през пролетта и това е причината да са смятани за много редки. Установен е каламитет на вид пееща цикада и повредите, нанесени от нея на различни дървета от полезащитните горски пояси в Добруджа. Изследвана е трофобиозата м/у цикаделиди и фулгароморфи, и мравки – случайна, краткотрайна или подълготрайна. Като ксенобионти, свързани с фулгароморфите, са регистрирани освен мравки и други ципокрили, но и молци, хлебарки и дори охлюви и малки гекони.

- *Биоакустични* – на база осцилограми на 16 вида пеещи цикади са направени изследвания за групата на пеещите цикади, а акустичният метод е използван като основен или допълнителен метод за видова идентификация.
- *Данни, публикувани в GBIF* – съществен принос е и публикуването на значително количество първични данни за всички (8722) екземпляри от надсем. *Sergoidea* от Зоологическата колекция на СУ (BFUS), групирани в 6670 колекционни обекта.
- *Микрофотографии на живи екземпляри* – многобройните микрофотографии на живи екземпляри са съществена част от много от изследванията – за изясняване на трофобионтните отношения на фулгароморфите, за изследването на интродуцирани видове, както и за изследванията на псилиди; за повечето новоустановени за България видове са представени оригинални макрофотографии в съответните изследвания.
- *Методични приноси* – иновационният метод за 3D печат на ентомологично блокче за монтиране на картончета за залепване на насекоми и етикети. Моделът позволява параметризиране на височината на стълбичките и широчината на етикетите; методът за по-ефективно нарязване на етикети за ентомологични колекции облекчава работата на кураторите на ентомологични колекции.

Общоприет критерий за признанието и значимостта на извършените изследвания е тяхното цитиране в публикации на други изследователи – в материалите по конкурса са представени 40 цитирания в статии, публикувани в Web of Science и Scopus, на общо 17 от трудовете на д-р Гъонов. От тях, обаче, трябва да изключим Д2 и Д7 като цитирания в списания, които не са в Web of Science и Scopus, Д31 като препринт, а Д4 като скрито автоцитиране. Така цитиранията в статии, публикувани в Web of Science и Scopus, са 36, които му осигуряват достатъчен брой точки.

Д-р Гъонов е участник в множество научни проекти и ръководител на научен проект, финансиран от ФНИ, получил най-висока оценка. Д-р Гъонов има значителна роля в организирането и осъществяването на дигитализацията на научните колекции на ИБЕИ в рамките на проекта DISSCo-Prepare.

Д-р Гъонов има също така голяма преподавателска дейност в рамките на курсовете Зоология на безгръбначните животни и Биологични инвазии в три от специалностите в БФ (в едни справки е указана бакалавърска, в други магистърска програма, но това не променя съществено ролята на кандидата в процеса на преподаване). Той взема активно участие в организирането на работата със студенти в БФ и има значителен принос за привличането им за привеждане в ред и дигитализиране на колекциите в БФ. Кандидатът има ясно изграден профил на научноизследователска работа в областта на ентомологията, иновативно и креативно мислене, умее да работи в екип, както и да предава своите знания и умения на студентите и колегите, потърсили го за компетентна помощ. Неговото хабилитиране ще укрепи групата изследователи в областта на

зоологията и ентомологията в БФ на СУ и ще я изведе на още по-високо ниво преподаването и научната работа.

Заключение

Имам удоволствието да познавам Илия Гъонов още от студент в БФ на СУ, както и по-късно като активен и отдаден на тази работа изследовател на Auchenorrhyncha. Заедно организирахме VI European Hemiptera Congress в България през 2012, който бе нееднократно признат от колегите като най-добрият от тези конгреси – сериозна заслуга за тази оценка несъмнено има д-р Гъонов. Той се отличава със задълбочен интерес, както към самите научни изследвания, така и към откриването и усъвършенстването на най-подходящите подходи и методи за постигане на поставените цели, и повече от 20 години по-късно сме свидетели на резултатите от последователно извървения път – една внушителна научна продукция, изработена прецизно, публикувана в авторитетни научни издания и многократно цитирана. Д-р Гъонов е един ерудиран специалист, ценен и търсен партньор както от колегите в научната общност у нас, така и в чужбина.

Оригиналните научни приноси в областта на ентомологията, подготовката и провеждането на задълбочени научни изследвания на най-високо методично ниво, уменията да работи в екип и да обучава кадри, признанието на колегите у нас и в чужбина, както и отличните ми лични впечатления от качествата на кандидата ми дават основание с пълна увереност да препоръчам на членовете на НЖ да предложи на Факултетния съвет на Биологическия факултет на СУ да подкрепи избора на доктор Илия Владимиров Гъонов за доцент по професионално направление 4.3. Биологически науки, научна специалност „Зоология на безгръбначните животни-ентомология“ за нуждите на БФ на СУ „Св. Кл. Охридски“.

София, 30.04.2025

проф. д-р Снежана Грозева

